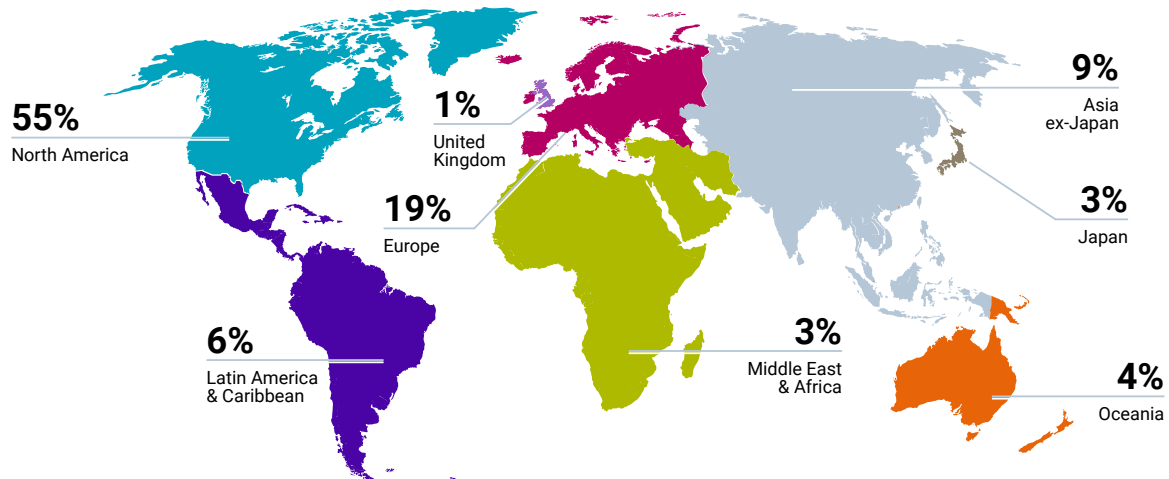

ROBECO | 01.10.2024-31.12.2024

Active ownership report

Q4|24 figures engagement

Engagement activities by region

Number of engagement cases per topic*

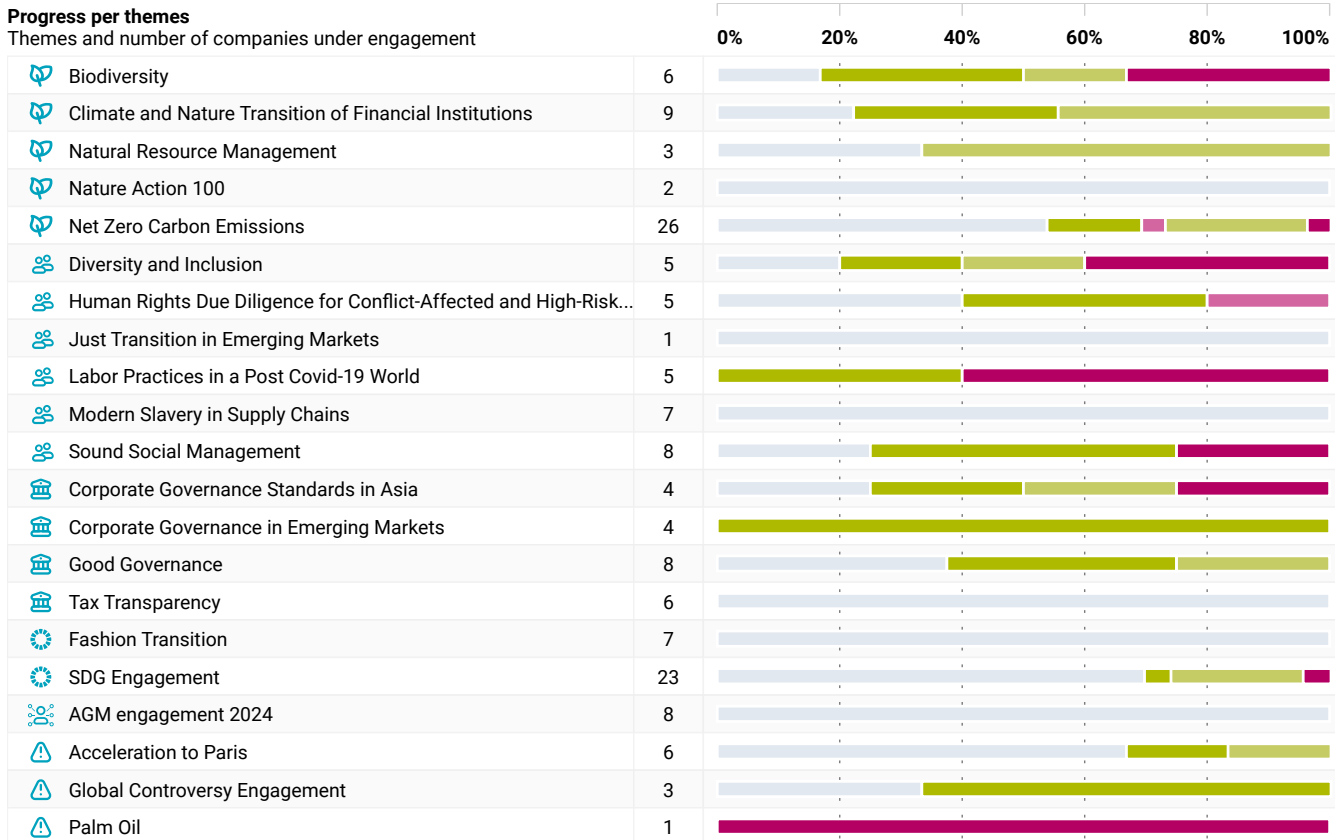
Topic	Q4
Environmental	27
Social	13
Governance	9
Sustainable Development Goals	25
Voting Related	3
Enhanced	3
Total	80

Number of engagement activities per contact type

Contact type	Q4
Meeting	8
Conference call	47
Written correspondence	54
Shareholder resolution	0
Analysis	25
Other	1
Total	135

Progress per themes

Themes and number of companies under engagement

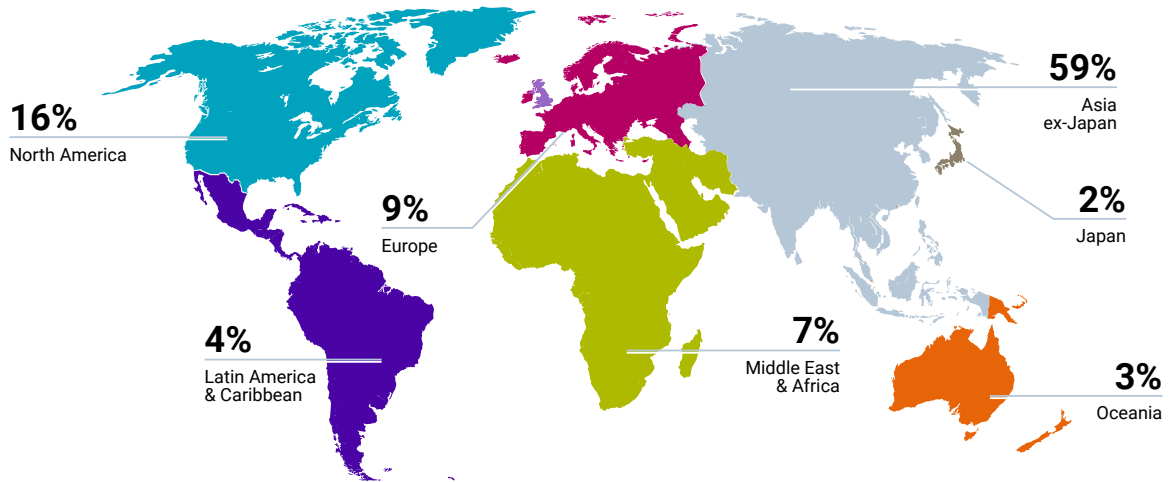

● Success ● Positive progress ● Flat progress ● Negative progress ● No Success

* For more information on Robeco's approach to engagement please refer to the appendix at the end of the report.

Q4|24 figures voting

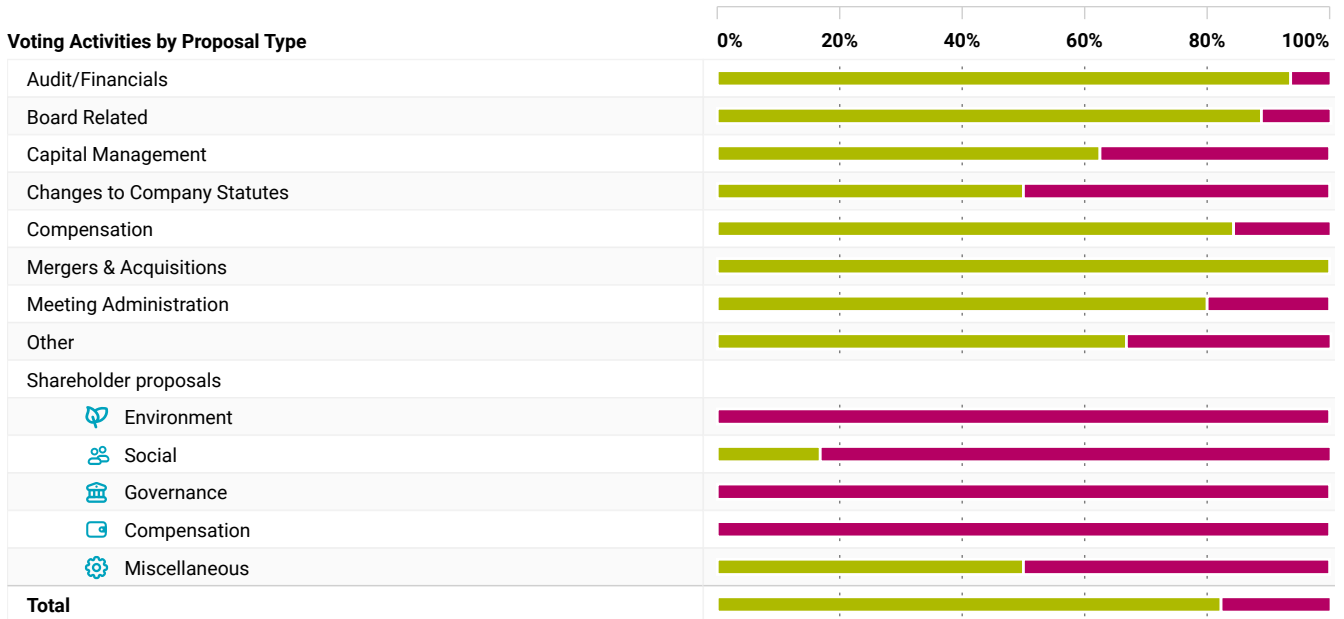
Shareholder meetings voted by region

Voting overview

	Q1	Q2	Q3	Q4	YTD
Number of meetings voted	71	339	47	69	526
Number of proposals voted	718	4,672	458	472	6,320
Meetings with one or more votes cast against management recommendation	61%	62%	47%	54%	60%

Voting Activities by Proposal Type

● With management ● Against management

Inhoud

Gezondheid van oceanen

Onze oceanen beslaan 70% van het aardoppervlak en zijn essentieel voor de gezondheid van de planeet en de wereldeconomie. Vanaf het eerste kwartaal van 2025 gaat Robeco voor het thema 'Gezondheid van oceanen' een engagement aan met ondernemingen uit de visindustrie, de scheepvaart en de cruisesector om klimaatverandering, verlies van biodiversiteit en vervuiling tegen te gaan. Head of Active Ownership Peter van der Werf legt uit hoe het initiatief ernaar streeft de voetafdruk in oceanen te verkleinen.

6

Versnelling richting Parijs

Robeco breidt het in 2021 opgestarte engagementthema 'Versnelling richting Parijs' uit, gericht op het uitfaseren van energie en steenkool en het verminderen van uitstoot. Engagement specialist Cristina Cedillo blikt terug op de voortgang die is geboekt in 2024 en zet de minimumverwachtingen uiteen voor aanhoudende engagement in 2025.

10

Rechtvaardige transitie in opkomende markten

Een jaar na de start van het engagementthema 'Rechtvaardige transitie' met ondernemingen uit opkomende markten in het derde kwartaal van 2023, rapporteert engagement specialist Ghislaine Nadaud over de voortgang. Veel ondernemingen hebben expliciete toezeggingen gedaan, maar het blijft een uitdaging deze toezeggingen om te zetten in concrete acties. Ze gaat ook uitgebreid in op de uitbreiding van het initiatief naar de financiële sector in 2025.

13

Stemmen bij volmacht – marktinzicht

De Italiaanse wet op de kapitaalmarkten, die in maart 2024 van kracht werd, wordt bekritiseerd, omdat die de rechten van minderheidsaandeelhouders zou verzwakken en de governance zou bemoeilijken. Belangrijke punten van zorg zijn onder andere meer stemrecht voor loyaliteits aandelen, aandeelhoudersvergaderingen achter gesloten deuren en een ingewikkeld verkiezingsproces voor bestuurders. Stemspecialist Diana Trif vertelt hoe de weerstand van beleggers ervoor heeft gezorgd dat Italië nu overweegt de controversiële regels te herzien.

17

Inleiding

Engagement vormt de kern van alles wat het Active Ownership-team van Robeco doet. Robeco beschouwt een regelmatige en open dialoog met de ondernemingen waarin we beleggen als een essentieel onderdeel van duurzaam beleggen. In het vierde kwartaal werd een nieuw engagementthema gelanceerd dat in 2025 van start gaat, terwijl goede voortgang werd geboekt met twee andere thema's, die allebei verband houden met klimaatverandering en de transitie naar een CO2-arme economie.

Met genoegen wordt eerst het nieuwe engagementthema 'Gezondheid van oceanen' uiteen gezet, dat in het eerste kwartaal van 2025 van start gaat. Tien jaar geleden hebben we moderne slavernij in de visindustrie in Thailand aangepakt, en met dit nieuwe thema richten we ons op milieugezondheidsindicatoren van het oceaانبloom en hoe ondernemingen deze beïnvloeden met hun praktijken. De wereldzeeën zijn zowel een voedselbron als een plaats van economische activiteit, uiteenlopend van visserij, scheepvaart en toerisme tot hernieuwbare energie. Ze wordt ook steeds meer overbevist. De engagement met ondernemingen in drie sectoren die afhankelijk zijn van de oceanen – visserij, scheepvaart, cruisesector – is gericht op het verkleinen van hun ecologische en biodiversiteitsvoetafdruk op deze waardevolle hulpbron.

Voor het permanente thema klimaatverandering heeft de 'Versnelling richting Parijs'-engagement aanzienlijke voortgang geboekt bij het verkrijgen van toezeggingen van ondernemingen om fossiele

brandstoffen uit te faseren. Nu veel engagementcases succesvol zijn afgerond, wordt gekeken naar ondernemingen die slecht scoren in de beoordeling van hun afstemming op de doelen in het Akkoord van Parijs.

De transitie naar een CO2-arme wereld vereist actie voor de mensen die hierdoor ontheemd raken. Zo brengt het sluiten van kolenmijnen banenverlies met zich mee voor mijnbouwgemeenschappen en dus kan dat niet zomaar gedaan worden zonder verdere acties. In het derde kwartaal van 2023 zijn we begonnen met het engagementthema 'Rechtvaardige transitie' en we kunnen nu rapporteren over de zaadjes die zijn geplant om meer ondernemingen zich te laten committeren aan de transitie. We schetsen ook hoe de uitbreiding van het thema naar de financiële sector tot doel heeft de financieringskant ervan te bekijken.

Tot slot kijken we naar de zorgen van beleggers over de Italiaanse wet op de kapitaalmarkten, die in maart 2024 van kracht werd. Die is bedoeld om de concurrentiekracht te stimuleren, maar wordt bekritiseerd omdat die de rechten van minderheidsaandeelhouders zou verzwakken en de governance zou bemoeilijken. Maar er is misschien wat licht aan het einde van de tunnel, want Italië heroverweegt de controversiële regels te herzien.

We kijken ernaar uit om klanten en belanghebbenden in de loop van 2025 op de hoogte te houden van de resultaten van onze engagement en onze stembeslissingen, terwijl we ons sterk blijven inzetten voor duurzaamheid

Peter van der Werf

Head of Active Ownership

GEZONDHEID VAN OCEANEN

Zeilen over de oceaan

Peter van der Werf – Head of Active Ownership

De oceanen, die 70% van het aardoppervlak beslaan, spelen een cruciale rol in het leven op aarde: ze leveren zuurstof, voedsel en medicijnen. Klimaatverandering en verlies van mariene biodiversiteit bedreigen echter het vermogen van oceanen om deze diensten te leveren. Het nieuwe engagementthema 'Gezondheid van oceanen' richt zich op een aantal van de ondernemingen die centraal staan in deze discussie – visbedrijven, scheepvaartondernemingen, cruiseliners en zelfs diepzeemijnbouwers – om tot een veerkrachtige en natuurpositieve 'blauwe economie' te komen.

Waarom de focus op de oceanen?

Over het algemeen weten we in de basis wel wat het belang van de oceanen is, maar het is vaak moeilijk te begrijpen hoe essentieel het ecosysteem van de oceaan eigenlijk echt is voor ons dagelijks leven. De oceanen herbergen 80% van al het leven, van plankton en zeewier tot vissen en walvissen, die allemaal een rol spelen in het behoud van cruciale ecosystemendiensten, van CO₂-sequestratie en zuurstofproductie tot voedselvoorziening en farmaceutisch onderzoek.

Zo produceren plankton, zeegras en mangrovebossen bijna 50% van de zuurstof in de wereld en nemen ze 30% van de door de mens veroorzaakte CO₂-uitstoot op. Aan het oppervlak vangt het zeewater meer dan 90% van de warmte van de toegenomen uitstoot van broeikasgassen op en het biedt mogelijkheden voor schone energieproductie, van offshore windenergie tot getijdenenergie. En dat terwijl de glimmende scholen vis onder water een gezonde bron van eiwitten met een kleine CO₂-voetafdruk vormen voor meer dan drie miljard mensen.¹

Waarom is dit relevant voor beleggers?

Naast de cruciale rol van oceanen voor het menselijk leven is gebleken dat meer dan 66% van de beursgenoteerde ondernemingen afhankelijk is van gezonde en productieve oceanen.² De kern hiervan is de 'oceaaneconomie' – economische activiteiten uiteenlopend van visserij, scheepvaart en toerisme tot hernieuwbare energie. De bijdrage van de oceaaneconomie, in 2010 nog geschat op USD 1,5 biljoen, verdubbelt naar verwachting tot USD 3 biljoen in 2030.³ Maar uitbuitende en vervuilende praktijken van ondernemingen – vaak afkomstig uit de oceaaneconomie zelf – brengen deze waarde in gevaar.

De klimaatverandering, onder meer veroorzaakt door industrieën met een grote CO₂-voetafdruk zoals scheepvaart en de cruisesector, leidt naar verwachting tot extremere weersomstandigheden, die zeeroutes verstoren en schepen beschadigen. Door de opwarming en verzuring van de oceanen is 50% van al het koraal ter wereld verloren gegaan, waarmee een belangrijke habitat voor 25% van al het zeeleven is vernietigd. Overbevissing bedreigt het herstel van vispopulaties: 33% van alle visbestanden wordt op dit moment overbevist.

De uiteenlopende belasting van de oceanen, van klimaatverandering, vervuiling, verandering van zeegebruik en overbevissing tot de verspreiding van invasieve soorten, heeft de populaties gewervelde zeedieren sinds 1970 met 56% doen afnemen⁴ en heeft geleid tot een snelle afname van de omvang van zeegras- en mangrove-ecosystemen,⁵ wat de goede werking van het ecosysteem bedreigt. Zelfs in diepere wateren groeit de economische activiteit door de toenemende toepassing van diepzeemijnbouw.

Ondernemingen voelen steeds meer de gevolgen van dit verlies, zowel vanuit fysiek oogpunt als vanuit het oogpunt van regelgeving. De roep om onze oceanen te beschermen klinkt in alle internationale ambities, van de Duurzame Ontwikkelingsdoelen (SDG's) van de Verenigde Naties, geleid door SDG 14 (Leven in het water), tot het Kunming Global Biodiversity Framework, dat de leidraad vormt voor nationale ambities op het gebied van behoud en herstel van de oceanen. Daarom worden er steeds meer nationale regels opgesteld, zoals strengere visquota en de eerste CO₂-heffingen voor schepen.

1 The London School of Economics and Political Science (2023) What role do the oceans play in regulating the climate and supporting life on Earth?

2 World Wide Fund for Nature (2019) Navigating Ocean Risk, Shaping the Transition to a Sustainable Blue Economy.

3 OECD (2016) The Ocean Economy in 2030.

4 WWF (2024) Living Planet Report 2024 – A System in Peril. WWF, Gland, Switzerland

5 De vernietiging van mangroves is 3 tot 5 keer zo groot als het gemiddelde bosverlies.

Hoe pakt de engagement deze risico's en kansen aan?

Het engagementthema 'Gezondheid van oceanen' heeft betrekking op drie van de belangrijkste oceaangerichte sectoren: visserij (zowel wilde vangst als aquacultuur), scheepvaart en de cruisesector. Er is een aanvullend engagementtraamwerk ontwikkeld voor diepzeemijnbouw, waardoor het thema eenvoudig kan worden uitgebreid als relevante ondernemingen binnen het beleggingsbereik vallen.⁶

De engagements zullen gericht zijn op de manier waarop ondernemingen zowel hun impact op als hun afhankelijkheid van de gezondheid van de zee beheren, en zullen de kansen verkennen die de transitie naar natuurneutrale en zelfs herstellende modellen voor waardecreatie met zich meebrengen.

De engagement heeft vier doelen: beoordeling, strategie, dialoog met belanghebbenden en governance. Deze hebben allemaal sectorspecifieke engagementdoelstellingen die zijn ontwikkeld om de belangrijkste druk van het verlies aan biodiversiteit en de kansen van de transitie in elke sector aan te pakken.

Waar streven we naar?

Met onze engagement willen we de oceaanoetafdrak van de ondernemingen verbeteren en ze helpen veerkracht op te bouwen terwijl ze ook kansen grijpen in de duurzame blauwe economie. Met onze beoordelingsdoelstellingen willen we bijvoorbeeld dat ondernemingen beter inzicht krijgen in de risico's en gevolgen voor het klimaat en de biodiversiteit, door bijvoorbeeld de kaders van de Taskforce for Nature (and Climate) Related Financial Disclosure toe te passen, zodat ze risico's op het gebied van veerkracht effectief kunnen prioriteren en aanpakken.

In onze strategiedoelstelling gaan we nog een stap verder en geven we een visie voor ondernemingen om de achteruitgang van de gezondheid van oceanen te voorkomen en om te keren, terwijl we hun veerkracht tegen eventuele resterende risico's versterken. We verwachten van ondernemingen dat ze hoogwaardige ambities formuleren op het gebied van klimaat en biodiversiteit en dat ze een kwantificeerbare en tijdgebonden routekaart ontwikkelen.

Voor de visserij verwachten we bijvoorbeeld dat ze niet langer gebruik maken van overgeëxploiteerde visbestanden of buitensporig schadelijke vismethoden, waardoor ze uiteindelijk minder afhankelijk worden van een steeds schaarser wordende bron. Aan grotere ondernemingen vragen we best practices op het gebied van vissen toe te passen, zoals gedefinieerd door de Aquaculture and Marine Stewardship Council-certificeringen, en te investeren in klimaatadaptatietechnieken. We zullen scheepvaartondernemingen en cruisemaatschappijen vragen zich meer te richten op het verminderen van de uitstoot van broeikasgassen, watervervuiling en luchtvervuiling, vooral met het oog op de toenemende discussies over CO₂-heffingen en herhaalde controverses over vervuiling.

De implementatie van de strategie moet verankerd zijn in de visie van de onderneming en ondersteund worden door adequaat stakeholder management en governance- en risicobeheerprocessen, variërend van beloningssystemen voor leveranciers tot adequaat toezicht door de raad van bestuur.

“ De uiteenlopende belasting van de oceanen heeft de populaties gewervelde zeedieren sinds 1970 met 56% doen afnemen.

Peter van der Werf

⁶ Robeco Call for Moratorium on deep-sea mining

CASE STUDY

Een natuurtransitietraject voor de visserijsector

Tot nu toe bestaat er geen duidelijk transitietraject voor ondernemingen in de hele oceaaneconomie om het verlies aan biodiversiteit tegen 2050 te stoppen en om te keren, zoals het Global Biodiversity Framework voorschrijft. Op basis van technische expertise en advies van het Wereld Natuur Fonds heeft Robeco een eerste versie van een natuurtransitietraject voor de visserijsector ontwikkeld. Het raamwerk is afgestemd op de mitigatiehiërarchie om druk te vermijden en te verminderen, actie te ondernemen om ecosystemen te herstellen en te regenereren, en bredere economische, maatschappelijke en politieke systemen te transformeren.

Het is gebaseerd op kaders van het Science Based Targets Network, de Taskforce for Nature Related Financial Disclosures, de World Benchmarking Alliance, het VN-milieuprogramma voor financiële instellingen, en andere initiatieven. In onze engagements volgen we Robeco's raamwerk voor de visserijsector, dat must-haves, should-haves en could-haves definieert, van het verbieden van activiteiten in zeer gevoelige gebieden zoals het ontvinnen van haaien, tot het investeren in landschapsherstel en het stimuleren van leveranciers. Dit stelt ons in staat te bepalen waar in hun natuurtransitietraject ondernemingen zich bevinden.

Hoe zijn de ondernemingen geselecteerd en wat zijn de volgende stappen?

Ondernemingen zijn geselecteerd op basis van hun klimaat- en natuurprestaties, evenals hun geschiktheid voor engagement. Op basis van inzichten uit de Ocean 100-lijst, met de grootste ondernemingen in de oceaaneconomie, de interne raamwerken van Robeco en andere partijen, selecteerden we een gerichte groep ondernemingen per sector om mee in dialoog te gaan. De engagements van drie jaar, die in het eerste kwartaal van 2025 van start gaan, brengen ons over de hele wereld, van kleine visserijondernemingen in Azië tot cruiseschepen op de Bahama's. Zo kunnen we de diepte induiken van bedrijfsacties rond het beschermen en herstellen van de gezondheid van oceanen.

VERSNELLING RICHTING PARIJS

Klimaatactie versnellen

Cristina Cedillo – Engagement specialist

In 2021 lanceerde Robeco een Enhanced Engagement-programma met ondernemingen die het risico liepen op desinvestering als ze hun klimaatprestaties niet zouden verbeteren. Het thema 'Versnelling richting Parijs' is gericht op landen met een hoge uitstoot en een zeer zwak beheer van de uitstoot van broeikasgassen. In 2024 waren de meeste engagements afgerond en werd een nieuwe reeks ondernemingen geselecteerd voor de tweede fase van dit thema. In dit artikel geven we een overzicht van de belangrijkste ontwikkelingen in ons Enhanced Engagement-programma over het klimaat, de tot nu toe behaalde resultaten en de focus voor de komende jaren.

Uitbreiding energie uit steenkool als hoofdthema

Ongeveer een derde van de wereldwijde uitstoot van broeikasgassen is afkomstig van elektriciteit en warmte en dus blijft het decarboniseren van de energiesector essentieel voor het decarboniseren van de wereldeconomie. Het niet bouwen van nieuwe kolengestookte energiecentrales en het uitfasen van steenkool tegen 2040, terwijl energiebronnen met een lage uitstoot snel worden opgeschaald, zijn enkele van de belangrijkste acties die nodig zijn om de energietransitie te versnellen en een uitstoot van netto-nul te bereiken tegen 2050. In het COP26 Klimaatpact van Glasgow hebben landen zich ertoe verbonden het gebruik van onverminderde kolencentrales versneld af te bouwen. Eind 2023 waren 84 landen overeengekomen geleidelijk een einde te maken aan het gebruik van steenkool of geen nieuwe onverminderde kolencentrales te ontwikkelen, samen goed voor ongeveer 30% van het huidige steenkoolverbruik.⁷

Voor het uitfasen van steenkool tegen 2040 zou elk jaar gemiddeld 126 gigawatt (GW) aan sluitingen nodig zijn, wat gelijkstaat aan twee centrales per week, zelfs als er geen nieuwe capaciteit wordt toegevoegd, volgens schattingen van Global Energy Monitor.⁸ Op dit moment is er nog 578 GW aan steenkoolcapaciteit in ontwikkeling. Met een levensduur van ongeveer 40 jaar kunnen alle nieuwe kolencentrales die vandaag operationeel worden nog lang doorwerken na de toezeggingen voor netto-nul van de meeste landen.

De Just Energy Transition Partnerships die zijn opgezet tussen rijke landen en

verschillende steenkoolafhankelijke opkomende economieën, zoals Zuid-Afrika en Indonesië, kunnen helpen het probleem aan te pakken door de vroegtijdige sluiting van kolencentrales te financieren. Ze hebben echter ook licht geworpen op de complexiteit van het vroegtijdig sluiten van bestaande kolencentrales, en dan vooral de nieuwere. Het sluiten van centrales is duur en vaak afhankelijk van goedkeuring door de regelgevende instanties. Contractuele overeenkomsten verplichten ondernemingen doorgaans elektriciteit te leveren voor vele jaren in de toekomst. De aanhoudende ontwikkeling van kolencentrales brengt financiële risico's met zich mee voor hun eigenaars, die in de toekomst mogelijk te maken krijgen met gestrande activa en bijdragen aan het vastzetten van CO₂-uitstoot op de lange termijn.

In december 2021 zijn we een engagement aangegaan met een aantal ondernemingen die nieuwe kolencentrales aan het ontwikkelen waren, op basis van de Global Coal Exit List van Urgewald, een Duitse actiegroep voor het milieu.⁹

Onze engagement was gericht op het klimaattransitietraject van de ondernemingen, dat een toezegging zou moeten bevatten geen nieuwe kolencentrales te ontwikkelen, met een jaar voor uitfasering en uitstootreductiedoelen met geloofwaardige mijlpalen. We hebben ook rekening gehouden met de financial close van het nieuwe steenkoolproject, het punt waarop ondernemingen de financiering voor de voltooiing van het project veiligstellen, wat een duidelijke wettelijke mijlpaal is die financiële en contractuele verplichtingen schept. Projecten die vóór het Glasgow-pact (december 2021) hun

financial close hebben bereikt, komen mogelijk in aanmerking voor transitiefinanciering binnen verschillende kaders, zoals de Singapore-Asia Taxonomy en het Responsible Minerals Initiative (RMI).

Duidelijke minimale klimaatverwachtingen definiëren

In 2024 hebben we duidelijke minimale klimaatverwachtingen gedefinieerd waaraan grote uitstoters moeten voldoen en zijn we een engagement aangegaan met een nieuwe groep ondernemingen die niet aan deze criteria voldeden. Ons vizier is gericht op ondernemingen met de hoogste uitstoot, die volgens het klimaatverkeerslicht van Robeco niet of slechts gedeeltelijk voldoen aan de doelen in het Akkoord van Parijs. Van deze ondernemingen wordt verwacht dat ze gegevens over de uitstoot broeikasgassen rapporteren en uitstootreductiedoelen opstellen. Bovendien wordt van ondernemingen met kolengestookte elektriciteitscentrales verwacht dat ze een transitieplan voor kolen hebben, met vergelijkbare criteria als voor ondernemingen met uitbreidingsplannen voor energie uit steenkool. Van ondernemingen die betrokken zijn bij upstream olie- en gasactiviteiten, verwachten we dat ze de methaanuitstoot beperken.

Veel ondernemingen die niet aan onze minimumverwachtingen voldoen, zijn gevestigd in opkomende markten, waar klimaatrapportages minder ingeburgerd zijn. Er zijn echter bemoedigende signalen na de ontwikkeling van het IFRS-raamwerk voor klimaatgerelateerde rapportage als eerste wereldwijde standaard. Regelgevers over de hele wereld, waaronder in

“Beleidsontwikkelingen zijn cruciaal om het momentum te behouden, dat we willen versterken via onze engagement met ondernemingen die hun inspanningen voor klimaatactie moeten opvoeren.”

Cristina Cedillo

⁷ IEA, Coal. <https://www.iea.org/energy-system/fossil-fuels/coal>

⁸ Global Energy Monitor (2024) Boom and Bust Coal 2024. <https://globaleenergymonitor.org/report/boom-and-bust-coal-2024>

⁹ Robeco's Exclusion Policy on coal includes coal power expansion plants (≥ 30 MW, pro-rated). Some companies may be subject to engagement before exclusion.

belangrijke markten zoals China, zijn hun vereisten voor rapportages door ondernemingen aan het afstemmen op (delen van) dit rapportageraamwerk. We verwachten dat deze ontwikkelingen op het gebied van regelgeving onze engagement ondersteunen, vooral in uitdagende markten.

Vijf cruciale jaren op komst

De komende vijf jaar zijn cruciaal om de uitstoot te beteugelen en op koers te blijven om netto-nul te bereiken in 2050. In het kader van het ratchet mechanism van het Akkoord van Parijs moeten landen elke vijf jaar nieuwe Intended Nationally Determined Contributions (INDC's) indienen, waarin ze aangeven hoeveel ze hun uitstoot willen verminderen. Ieder ingediend plan zou ambitieuzer moeten zijn dan het vorige, waardoor de lat steeds hoger komt te liggen. In 2025 worden zulke INDC's vastgesteld tegen de achtergrond van zorgen over de energiezekerheid, fysieke gevolgen voor het klimaat en sociale ongelijkheid. Deze beleidsontwikkelingen zijn cruciaal om het momentum te behouden, dat we willen versterken via onze engagement met en stemactiviteiten bij ondernemingen die hun inspanningen voor klimaatactie moeten opvoeren

EEN RECHTVAARDIGE TRANSITIE IN OPKOMENDE MARKTEN

Allemaal aan boord voor de rechtvaardige transitie – van ambitie naar actie

Ghislaine Nadaud – Engagement Specialist

Een rechtvaardige transitie is essentieel voor het aanpakken van de maatschappelijke, economische en gelijkheidsuitdagingen die de transitie naar een duurzame, CO2-arme economie met zich meebrengt. Anders kunnen klimaatmaatregelen de ongelijkheid verergeren en kwetsbare groepen, zoals werknemers in CO2-intensieve industrieën, economisch gemarginaliseerde gemeenschappen en inheemse bevolkingsgroepen, onevenredig hard treffen. Door te zorgen voor gelijkheid bevordert een rechtvaardige transitie de sociale cohesie en neemt het risico op maatschappelijke onrust af. Een jaar na de start van ons engagementprogramma van drie jaar kunnen we al enige voortgang melden, ondanks de aanvankelijke uitdagingen.

Een rechtvaardige transitie is essentieel voor het aanpakken van de maatschappelijke, economische en gelijkheidsuitdagingen die de transitie naar een duurzame, CO2-arme economie met zich meebrengt. Anders kunnen klimaatmaatregelen de ongelijkheid verergeren en kwetsbare groepen, zoals werknemers in CO2-intensieve industrieën, economisch gemarginaliseerde gemeenschappen en inheemse bevolkingsgroepen, onevenredig hard treffen. Door te zorgen voor gelijkheid bevordert een rechtvaardige transitie de sociale cohesie en neemt het risico op maatschappelijke onrust af. Een jaar na de start van ons engagementprogramma van drie jaar kunnen we al enige voortgang melden, ondanks de aanvankelijke uitdagingen.

Voor iedereen is een rol weggelegd – de rechtvaardige transitie is een gedeelde verantwoordelijkheid

De rechtvaardige transitie is een gedeelde verantwoordelijkheid van regeringen, ondernemingen, maatschappelijke organisaties en financiële instellingen, omdat het succes afhangt van gezamenlijke inspanningen van deze belangrijke belanghebbenden.

Regeringen spelen een centrale rol door beleid, regelgeving en kaders op te stellen die richting geven aan rechtvaardige klimaatmaatregelen en tegelijkertijd maatschappelijke bescherming bieden aan getroffen gemeenschappen. Ondernemingen zijn verantwoordelijk voor het integreren van de principes van een rechtvaardige transitie in hun bedrijfsvoering, het ondersteunen van werknemers en het innoveren van duurzame bedrijfspraktijken.

Het maatschappelijk middenveld speelt een cruciale rol in het pleiten voor sociale rechtvaardigheid en het ter verantwoording roepen van regeringen en ondernemingen. Ook moet het ervoor zorgen dat de stem van gemarginaliseerde en kwetsbare gemeenschappen wordt meegenomen in besluitvormingsprocessen tijdens de rechtvaardige transitie.

Financiële instellingen moeten bij het alloceren van hun kapitaal prioriteit geven aan inclusieve en duurzame projecten, waarbij initiatieven worden gefinancierd die aansluiten bij zowel milieu- als maatschappelijke doelstellingen.

Waarom een rechtvaardige transitie belangrijk is voor beleggers

Voor beleggers is het ondersteunen van een rechtvaardige transitie essentieel om financiële stabiliteit te behouden en reputatierisico's te minimaliseren. Het negeren van maatschappelijke aspecten kan leiden tot verstoringen van personeelsbestanden en weerstand vanuit de gemeenschap, wat uiteindelijk de beleggingswaarde ondermijnt. Omgekeerd helpt het afstemmen op de principes van een rechtvaardige transitie beleggers risico's te beperken, nieuwe kansen in hernieuwbare energie en groene technologieën te benutten en het vertrouwen van belanghebbenden te vergroten. Deze afstemming versterkt ook de fiduciaire plicht van beleggers om duurzame groei op de lange termijn te ondersteunen.

Engagementthema 'Rechtvaardige transitie in opkomende markten'

In het derde kwartaal van 2023, heeft Robeco een speciaal engagementprogramma gelanceerd dat is gericht op ondernemingen uit opkomende markten. Er is voor opkomende markten gekozen vanwege hun afhankelijkheid van industrieën met een hoge uitstoot en het potentieel voor economische transformatie door duurzame praktijken.

Opkomende markten lopen aanzienlijke risico's door niet-duurzame ontwikkeling, maar ze hebben ook de kans om hun economieën te hervormen, banen te creëren en hun positie in de wereld te verbeteren door klimaatverandering en sociale ongelijkheid aan te pakken.

Engagementdoelstellingen

Het engagementprogramma heeft de volgende doelstellingen:

1. Ambitie en governance

Ondernemingen moeten zich expliciet inzetten voor een rechtvaardige

transitie en dit integreren in hun governancestructuur.

2. Dialoog met belanghebbenden

Ondernemingen moeten de gerelateerde risico's en kansen beoordelen aan de hand van een aanhoudende dialoog met belangrijke belanghebbenden, waaronder werknemers, lokale gemeenschappen en brancheorganisaties.

3. Plan voor een rechtvaardige transitie

Van ondernemingen wordt verwacht dat ze een plan voor een rechtvaardige transitie publiceren of integreren in hun bredere klimaattransitiestrategie, waarmee ze risico's en kansen op de korte, middellange en lange termijn aanpakken.

4. Risicobeheer

Ondernemingen moeten beleid implementeren om de bijbehorende risico's in hun waardeketen te beheren, in overeenstemming met internationale normen zoals de Richtlijnen inzake Bedrijven en Mensenrechten van de Verenigde Naties (UNGP).

5. Transparantie en rapportage

Ondernemingen moeten hun voortgang monitoren en erover rapporteren in lijn met wereldwijde benchmarks en raamwerken zoals de Task Force on Climate-related Financial Disclosures (TCFD).

Deze engagementdoelstellingen zijn afgestemd op belangrijke raamwerken zoals de UNGP, Glasgow Financials Alliance for Net Zero (GFANZ), Climate Action 100+ (CA100+), de Internationale Arbeidsorganisatie (ILO) en de principes voor een rechtvaardige transitie van de World Benchmarking Alliance (WBA).

De balans opmaken

Het engagementprogramma heeft sinds de lancering al enig succes geboekt, maar er is nog veel werk aan de winkel, vooral om de bekendheid van het concept te vergroten. Ondernemingen erkennen dat dit concept nog relatief nieuw voor ze is, maar toonden wel interesse om meer te leren en de dialoog aan te gaan. Uit de engagement zijn een paar gemeenschappelijke thema's naar voren gekomen:

- De meeste ondernemingen hebben expliciete toezeggingen gedaan voor de rechtvaardige transitie, waarbij ESG-commissies toezicht houden op gerelateerde activiteiten. Het omzetten van deze toezeggingen in concrete acties blijft echter een uitdaging.
- Veel ondernemingen beschikken over een klimaattransitieplan, maar er zijn er maar weinig die maatschappelijke aspecten zoals bijscholing van werknemers of een dialoog met belanghebbenden hebben geïntegreerd in deze plannen.
- De processen voor rapportage en dialogen met belanghebbenden zijn nog in ontwikkeling, met mogelijkheden om overwegingen op het gebied van rechtvaardige transitie te integreren in bestaande raamwerken zoals de TCFD.
- De ontwikkeling van het risicobeheer gericht op de rechtvaardige transitie verloopt langzamer, want slechts de helft van de ondernemingen heeft zich gecommitteerd aan de UNGP voor het beheer van mensenrechtenrisico's. Het versterken van de naleving van deze principes is een belangrijk aandachtspunt voor de toekomst.

Geleerde lessen: contextspecifieke en op maat gemaakte benaderingen

De rechtvaardige transitie is zeer contextspecifiek en vereist een aanpak op maat. Het afgelopen jaar zijn er sectorspecifieke en thematische richtlijnen verschenen die waardevolle inzichten bieden voor ondernemingen. Wij hebben

die actief gedeeld in onze engagement. Het definiëren van gestructureerde, uitvoerbare stappen blijft echter een uitdaging, aangezien er niet één pasklare oplossing bestaat.

De reikwijdte van interventies voor een rechtvaardige transitie moet plaatsgebonden zijn, wat betekent dat er rekening moet worden gehouden met de unieke maatschappelijke, economische en milieuomstandigheden van de getroffen belanghebbenden om te zorgen voor rechtvaardige en contextgevoelige oplossingen tijdens de transitie. Daarnaast vraagt het om systeemdenken dat de onderling verbonden maatschappelijke, economische en milieufactoren erkent en aanpakt om tot holistische, duurzame oplossingen te komen die de behoeften van verschillende belanghebbenden en de gevolgen op lange termijn met elkaar in evenwicht brengen. Dit moet zowel intern (samenwerking tussen verschillende afdelingen) als extern (dialoog met meerdere belanghebbenden) tot uiting komen, aangezien er verschillende rollen nodig zijn voor de rechtvaardige transitie.

Conclusie en volgende stappen

De voortgang verloopt wat langzamer dan verwacht, maar ondernemingen bewegen wel steeds meer in de richting van concrete toezeggingen en een groter bewustzijn van de rechtvaardige transitie. De volgende cruciale stap is het overbruggen van de kloof tussen toezeggingen en concrete resultaten. We

verwachten van ondernemingen dat ze een gestructureerde, plaatsgebonden en tijdgebonden aanpak hanteren om betekenisvolle voortgang te garanderen.

Het is belangrijk te benadrukken dat deze kwestie niet mag worden gebruikt als een mechanisme om bredere netto-nuldoelen te vertragen of te blokkeren. In plaats daarvan moet de rechtvaardige transitie dienen als katalysator voor het versnellen van klimaatactie, waarbij ervoor wordt gezorgd dat de transitie eerlijk, inclusief en tijdig plaatsvindt.

Met het oog op het belang voor alle sectoren wordt het engagement-programma in 2025 uitgebreid naar de financiële sector. Deze uitbreiding is bedoeld om duurzame praktijken verder te bevorderen en ervoor te zorgen dat financiële instellingen een centrale rol spelen in de ondersteuning van een rechtvaardige transitie over de hele wereld.

“ Een wereld die draait op hernieuwbare energie, is een wereld die snakt naar essentiële mineralen. Voor ontwikkelingslanden zijn essentiële mineralen een uitgelezen kans – om banen te creëren, economieën te diversifiëren en de inkomsten drastisch te verhogen. Maar alleen als ze goed worden beheerd. Arme mensen mogen niet vertrap worden in de race naar netto-nul. De revolutie op het gebied van hernieuwbare energie is gaande, maar we moeten wel zorgen dat die rechtvaardig is.

Secretaris-generaal van de VN António Guterres (26 April 2024)

CASE STUDY

Ecosysteemengagement: verder dan engagement met ondernemingen

Ecosysteemengagement verwijst naar het actief betrekken van alle belanghebbenden, zoals overheden, ondernemingen, werknemers, gemeenschappen, financiële instellingen en het maatschappelijk middenveld, bij het ontwerpen en uitvoeren van rechtvaardige oplossingen voor de transitie naar een CO2-arme economie. Het is essentieel voor een succesvolle en eerlijke transitie.

Daarom richt Robeco de inspanningen niet alleen op de engagement met ondernemingen, maar ook op:

- **Engagement over openbaar beleid:** Robeco gaat de dialoog aan met beleidsmakers om de ontwikkeling van maatschappelijk bewust transitiebeleid te ondersteunen, bijvoorbeeld door input te leveren voor raadplegingen (zoals de Transition Planning Guidelines van de Monetary Authority of Singapore).
- **Engagement met sectoren:** Robeco heeft actief deelgenomen aan sectorinitiatieven, zoals GFANZ APAC en de Singapore Sustainable Finance Association (SSFA), waarbij Robeco zich heeft aangesloten bij werkgroepen die zich richten op het ontwikkelen van richtlijnen voor financiële instellingen in de regio Azië-Pacific, en wordt er voortdurend gezocht naar mogelijkheden om samen te werken met andere beleggers.
- **Engagement met maatschappelijk middenveld:** Via internationale organisaties zoals het United Nations Development Program (UNDP) gaat Robeco in dialoog met ngo's, vakbonden en andere belanghebbenden op het UN Responsible Business and Human Rights Forum APAC.
- **Engagement met inhoudelijke experts:** Robeco voert een aanhoudende dialoog met het Just Transition Finance Lab van de London School of Economics en het Asia Pacific Center for Environmental Law van de National University Singapore over ontwikkelingen en richtlijnen.
- **Capaciteitsopbouw:** Robeco wil het bewustzijn over de rechtvaardige transitie en de gedeelde verantwoordelijkheid daarvoor vergroten, door rondetafelconferenties voor financiële instellingen in Azië-Pacific en gastcolleges op universiteiten in Singapore en Indonesië te organiseren.

STEMMEN BIJ VOLMACHT – MARKTINZICHT

Italië onder druk om controversiële hervormingen op het gebied van corporate governance

Diana Trif – Engagement specialist

In maart 2024 voerde Italië de controversiële wet op de kapitaalmarkten in, een ingrijpende hervorming op het gebied van corporate governance om het concurrentievermogen van de kapitaalmarkten te vergroten en intrekking van noteringen te voorkomen. De verwachting is nu echter dat het land de nieuwe regels gaat herzien, omdat beleggers en de bredere corporate-governancegemeenschap er veel kritiek op hadden.

WAT WAS DE AANLEIDING VOOR DEZE KRITIEK?

Een zwakkere stem voor minderheidsaandeelhouders

Een van de belangrijkste veranderingen in de wet op de kapitaalmarkten betreft het stemrecht. Het wetsvoorstel verhoogde het maximale aantal stemmen dat kan worden verbonden aan aandelen met meervoudig stemrecht (azioni a voto plurimo) van drie naar tien. Daarnaast werd het aantal stemmen dat kan worden verbonden aan zogenaamde loyaliteitsaandelen, die in het bezit zijn van langetermijnaandeelhouders (voto maggiorato), verhoogd van twee naar tien.

Deze veranderingen zijn zorgelijk, omdat ze in strijd zijn met het 'één aandeel, één stem'-beginsel, dat als best practice wordt beschouwd. Op het eerste gezicht lijken loyaliteitsaandelen eigendom op lange termijn te stimuleren, maar ze hebben in de praktijk de neiging om grote aandeelhouders verder te isoleren van extern toezicht, wat de stem van minderheidsaandeelhouders verzwakt. Bovendien krijgen alleen aandeelhouders met aandelen op naam de extra stemmen, wat internationale institutionele beleggers – zelfs degenen met een lange beleggingshorizon – benadeelt. Dat komt door verschillende factoren, waaronder de complexiteit van het registratieproces voor internationale beleggers en uitstromen.

Aandeelhoudersvergaderingen achter gesloten deuren

Een tweede punt van zorg is dat de wetgeving beursgenoteerde ondernemingen in staat stelt goedkeuring van aandeelhouders te vragen voor het wijzigen van hun statuten om vergaderingen achter gesloten deuren te houden. In deze opzet, geïntroduceerd tijdens de Covid-19-pandemie vanwege de beperkingen die werden opgelegd voor fysieke bijeenkomsten, worden vergaderingen gehouden met de exclusieve deelname van een door de onderneming aangewezen vertegenwoordiger van de aandeelhouders.

Het International Corporate Governance Network (ICGN), aangevoerd door

beleggers met een beheerd vermogen van in totaal ongeveer USD 77 biljoen, heeft in een open brief aan staatssecretaris Federico Freni van het Italiaanse ministerie van Economie en Financiën zijn zorgen geuit over de opzet van de vergadering achter gesloten deuren. In deze brief werd aangegeven dat dit "de mogelijkheden van aandeelhouders, met name minderheidsaandeelhouders, te communiceren met de raad van bestuur en het management (in het bijzonder over controversiële voorstellen), tijdens de vergadering gepresenteerd materiaal te bekijken, ongemodereerde vragen te stellen en verklaringen af te leggen aanzienlijk beperkt". De aandeelhoudersvergadering is een belangrijk forum voor de dialoog tussen ondernemingen en hun aandeelhouders, en de mogelijkheid voor aandeelhouders om actief deel te nemen aan de vergadering is cruciaal voor een constructieve dialoog. Het houden van hybride bijeenkomsten, zodat beleggers kunnen kiezen of ze de bijeenkomst persoonlijk of virtueel willen bijwonen, wordt door beleggers in het algemeen als beter alternatief beschouwd.

Een te ingewikkeld verkiezingsproces voor bestuurders

De wet op de kapitaalmarkten introduceerde ook forse wijzigingen in de procedure waarmee een vertrekkende raad van bestuur een kandidatenlijst voor verkiezing kan indienen. Er zijn echter veel onduidelijkheden over hoe het nieuwe proces in de praktijk zal werken.

Het wetsvoorstel bepaalt dat de kandidatenlijst die door het aftredende bestuur wordt gepresenteerd 33% meer kandidaten moet bevatten dan het aantal te vervullen bestuurszetels. Het lijkt erop dat wanneer deze door het aftredende bestuur gepresenteerde kandidatenlijst de meeste stemmen krijgt op de aandeelhoudersvergadering, er een extra stemming volgt waarbij aandeelhouders hun stem uitbrengen op elke individuele kandidaat. De kandidaten met de meeste stemmen in deze extra verkiezing winnen een bestuurszetel, op voorwaarde dat ten minste 20% van de nieuwe bestuursleden wordt gekozen uit andere lijsten die door aandeelhouders aan de vergadering zijn voorgelegd.

Er zijn grote onduidelijkheden over dit proces, bijvoorbeeld over wanneer en hoe de extra stemming zou plaatsvinden en hoe internationale beleggers eraan kunnen deelnemen. Deze nieuwe procedures lijken het stemproces voor beleggers nog ingewikkelder te hebben gemaakt en kunnen onbedoelde negatieve gevolgen hebben.

De race naar de bodem

In veel rechtsgebieden zien we dat beleidsmakers de bescherming van beleggers willen afzwakken om beursnoteringen aan te trekken. Zo heeft het Verenigd Koninkrijk onlangs de grootste veranderingen in het systeem voor noteringen van het land doorgevoerd in meer dan drie decennia, waaronder een

“ Van institutionele beleggers wordt steeds meer verwacht dat ze een cruciale rol spelen bij het monitoren van ondernemingen, maar ze hebben wel de juiste tools nodig om hun stewardshiptaken effectief uit te voeren. Helaas worden belangrijke tools op het gebied van stewardship nu weggenomen.

Diana Trif

soepelere benadering van aandelenstructuren met twee klassen en het schrappen van belangrijke voorzorgsmaatregelen, zoals goedkeuring door aandeelhouders voor grote transacties.

Deze 'race naar de bodem' wekt enkele punten van zorg op. Van institutionele beleggers wordt steeds meer verwacht dat ze een cruciale rol spelen bij het monitoren van ondernemingen, maar ze hebben wel de juiste tools nodig om hun stewardshiptaken effectief uit te voeren. Helaas worden belangrijke tools op het gebied van stewardship nu weggenomen.

Tegelijkertijd is er geen overtuigend argument dat het schrappen van belangrijke rechten van minderheidsaandeelhouders de afname van het aantal beursgangen zal aanpakken. In plaats daarvan zal het eerder negatieve gevolgen met zich meebrengen

De essentie

Onlangs werd bekend dat Italië bereid is zijn controversiële nieuwe regels, waarvoor geen openbare raadpleging heeft plaatsgevonden, te herzien. We hopen dat dit inderdaad het geval is en dat er herzieningen worden doorgevoerd om de negatieve gevolgen voor het corporate-governancesysteem van het land terug te draaien.

A photograph of a modern, glass-walled building with a walkway. The walkway is covered with a glass roof and has a concrete floor. There are several people walking on the walkway. The building is surrounded by greenery, including trees and plants. The sky is blue and clear. The overall scene is bright and modern.

Thema's en ondernemingen in 2024

Companies under Engagement

 Environmental	 Governance
Biodiversity	Good Governance
<i>Compagnie Generale des Etablissements Michelin SCA</i>	<i>Unilever</i>
<i>Procter & Gamble Co.</i>	Tax Transparency
Climate and Nature Transition of Financial Institutions	<i>AbbVie, Inc.</i>
<i>Bank of America Corp.</i>	<i>Apple</i>
<i>Citigroup, Inc.</i>	<i>McDonalds</i>
<i>ING Groep NV</i>	<i>Microsoft</i>
<i>JPMorgan Chase & Co., Inc.</i>	<i>Thermo Fisher Scientific, Inc.</i>
Natural Resource Management	 Sustainable Development Goals
<i>Ambev SA</i>	Fashion Transition
Nature Action 100	<i>Cintas Corp.</i>
<i>Alibaba Group Holding Ltd.</i>	<i>LVMH Moet Hennessy Louis Vuitton</i>
<i>Sociedad Quimica y Minera SA</i>	<i>MercadoLibre Inc</i>
Net Zero Carbon Emissions	<i>Ross Stores Inc</i>
<i>Accor SA</i>	<i>The TJX Cos.</i>
<i>Anglo American</i>	SDG Engagement
<i>BHP Billiton</i>	<i>AbbVie, Inc.</i>
<i>Cummins, Inc.</i>	<i>Adobe Systems, Inc.</i>
<i>Dow Inc</i>	<i>Alphabet, Inc.</i>
<i>Engie SA</i>	<i>Amazon.com, Inc.</i>
<i>ExxonMobil</i>	<i>Amgen</i>
<i>Fortescue Metals Group Ltd.</i>	<i>Apple</i>
<i>Haier Smart Home Co., Ltd.</i>	<i>Capital One Financial Corp.</i>
<i>Holcim AG</i>	<i>Cheniere Energy Inc</i>
<i>Hynix Semiconductor, Inc.</i>	<i>Elevance Health Inc</i>
<i>Marathon Petroleum Corp.</i>	<i>Grupo Bimbo SAB de CV</i>
<i>OMV AG</i>	<i>Haleon PLC</i>
<i>Petroleo Brasileiro</i>	<i>Meta Platforms Inc</i>
<i>Repsol</i>	<i>NASDAQ OMX Group, Inc.</i>
<i>Royal Dutch Shell</i>	<i>Novartis</i>
<i>Veolia Environnement SA</i>	<i>OTP Bank Nyrt</i>
<i>Westlake Corp</i>	<i>Salesforce.com, Inc.</i>
 Social	<i>Samsung Electronics</i>
Diversity and Inclusion	<i>Sumitomo Mitsui Financial Group, Inc.</i>
<i>Eli Lilly & Co.</i>	<i>Total</i>
<i>Oracle Corp</i>	<i>Trane Technologies PLC</i>
Human Rights Due Diligence for Conflict-Affected and High-Risk Areas	 Voting Related
<i>Booking Holdings, Inc.</i>	AGM engagement 2024
<i>HeidelbergCement AG</i>	<i>Banco Bilbao Vizcaya Argentaria SA</i>
<i>Volkswagen</i>	<i>Cisco Systems</i>
Just Transition in Emerging Markets	<i>Wolters Kluwer</i>
<i>Impala Platinum Holdings Ltd</i>	 Enhanced
Modern Slavery in Supply Chains	Acceleration to Paris
<i>Canon</i>	<i>Berkshire Hathaway</i>
<i>General Mills</i>	<i>China State Construction Engineering Corp Ltd</i>
<i>Mondelez International</i>	<i>Continental Resources, Inc.</i>
<i>The Kroger</i>	
<i>Wal-Mart Stores</i>	
<i>Wesfarmers Ltd</i>	
Sound Social Management	
<i>Tencent Holdings Ltd.</i>	
 Governance	
Corporate Governance in Emerging Markets	
<i>Midea Group Co. Ltd.</i>	
Good Governance	
<i>Adyen NV</i>	
<i>Airbnb Inc</i>	

APPENDIX

Robeco's Active Ownership benadering

GEDRAGSCODES

Robeco maakt actief gebruik van zijn eigendomsrechten als aandeelhouder door, namens zijn klanten, een constructieve dialoog aan te gaan met ondernemingen. We geloven dat verbeteringen in het gedrag van ondernemingen ten aanzien van duurzaamheid kunnen leiden tot een verbeterd risico-rendementsprofiel van onze beleggingen. Robeco gaat de dialoog aan met ondernemingen van over de hele wereld, in zowel onze aandelen- als obligatieportefeuilles. We voeren drie typen engagement uit met de ondernemingen waarin we beleggen:

Value engagement

Een proactieve engagementbenadering gericht op langetermijnkwesties op het gebied van milieu, maatschappij of governance, die financieel materieel zijn of negatieve gevolgen hebben voor de duurzaamheid. Deze engagements duren doorgaans drie jaar, waarna de voortgang ten opzichte van de aanvankelijk gestelde doelen wordt geëvalueerd. Wanneer een engagement niet succesvol wordt afgesloten, rapporteren we dat aan de klanten en beleggingsteams, maar er volgt dan geen desinvestering.

Stemgerelateerd AVA engagement: Stemmen op de Algemene Vergadering van Aandeelhouders (AVA) biedt aandeelhouders de mogelijkheid om direct feedback te geven aan een bedrijf - dan wel voorafgaand of na een AVA. Deze dialogen zijn van nature geen langetermijn engagements, maar unieke mogelijkheden om de impact van onze stembeslissingen te versterken. Goede corporate governance, maar ook andere duurzaamheidsonderwerpen die opkomen tijdens een aandeelhoudersvergadering en niet behandeld worden in andere categorieën van het engagement programma, behoren tot deze categorie.

SDG engagement

Een proactieve engagementbenadering die gericht is op het stimuleren van duidelijke en meetbare verbeteringen in de bijdrage van een onderneming aan een of meer van de Duurzame Ontwikkelingsdoelen. De

engagement loopt drie tot vijf jaar en heeft als startpunt het SDG-raamwerk van Robeco, waarbij ondernemingen worden geïdentificeerd met het potentieel aan belangrijke maatschappelijke behoeften te voldoen. Er wordt gewerkt met tijdgebonden mijlpalen voor het verwezenlijken van dit potentieel.

Enhanced engagement

Een reactieve engagement, gericht op ondernemingen die ernstig en systematisch in strijd handelen met minimale gedragsnormen op het gebied van onder meer mensenrechten, arbeid, milieu, biodiversiteit en bedrijfsethiek, zoals gedefinieerd in het UN Global Compact Principles of de OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen. Als de Enhanced Engagement na twee tot drie jaar niet tot de gewenste verandering heeft geleid, kan uitsluiting uit het Robeco beleggingsuniversum een optie zijn. Klanten kunnen hier hun eigen discretie toepassen om het bedrijf wel of niet uit te sluiten.

In onze engagements streven we ernaar het gedrag van ondernemingen op het gebied van milieu, maatschappij en ondernemingsbestuur (environmental, social and governance, afgekort tot ESG) te verbeteren, met als doel de langetermijnprestaties van een onderneming te verbeteren, en uiteindelijk ook de kwaliteit van de beleggingen van onze klanten te verhogen.

Robeco hanteert een holistische benadering voor het integreren van duurzaamheid. We zien duurzaamheid als drijvende kracht achter veranderingen op lange termijn in markten, landen en ondernemingen, met een impact op toekomstige prestaties. Daarom nemen we duurzaamheid mee als een van de value drivers in ons beleggingsproces, net zoals we de financiële positie van ondernemingen en het marktmomentum meenemen.

Ga voor meer informatie naar onze website.

HET UN GLOBAL COMPACT

Een van de belangrijkste gedragscodes in het engagementproces van Robeco is het Global Compact van de Verenigde Naties. Het Global Compact ondersteunt ondernemingen en andere maatschappelijke spelers van over de hele wereld bij het stimuleren van maatschappelijk verantwoord ondernemen. Het is opgezet in het jaar 2000 en is de meest onderschreven gedragscode in zijn soort. Het Global Compact verlangt van ondernemingen dat zij binnen hun eigen invloedssfeer een aantal kernwaarden op het gebied van mensenrechten, arbeid, milieu en corruptiebestrijding omarmen, ondersteunen en naleven. Tien universele principes vormen de basis voor het omgaan met de uitdagingen van globalisering.

Mensenrechten

1. Ondernemingen dienen de internationaal aanvaarde mensenrechten te steunen en te respecteren;
2. en zich er steeds van te vergewissen dat zij niet medeplichtig zijn aan schending van mensenrechten.

Arbeid

3. Ondernemingen dienen de vrijheid van vakvereniging en de effectieve erkenning van het recht op collectieve onderhandelingen te steunen;
4. zich inspannend voor de uitbanning van iedere vorm van verplichte en gedwongen arbeid;
5. de effectieve afschaffing van kinderarbeid;
6. en de uitbanning van discriminatie in arbeid en beroep.

Milieu

7. Ondernemingen dienen voorzorg te betrachten bij hun benadering van milieu-uitdagingen;
8. initiatieven te ondernemen om een grotere verantwoordelijkheid voor het milieu te bevorderen;
9. en de ontwikkeling en de verspreiding van milieuvriendelijke technologieën te stimuleren.

Corruptiebestrijding

10. Ondernemingen dienen elke vorm van corruptie tegen te gaan, inclusief afpersing en omkoping.

Meer informatie is te vinden op <https://www.unglobalcompact.org/>

OESO-RICHTLIJNEN VOOR MULTINATIONALE ONDERNEMINGEN

De OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen zijn aanbevelingen van regeringen voor multinationale ondernemingen die actief zijn in of opereren vanuit landen die de richtlijnen volgen. Deze richtlijnen zijn een ander belangrijk raamwerk in het engagementproces van Robeco. Ze voorzien ondernemingen van niet-bindende principes en normen voor verantwoord ondernemen in een wereldwijde context, in overeenstemming met geldende wetgeving en internationaal erkende standaarden.

De aanbevelingen in de richtlijnen geven gestalte aan de gedeelde waarden van de regeringen van landen waar een groot deel van de internationale directe investeringen vandaan komen en waar veel van de grootste multinationale ondernemingen zijn gevestigd. De richtlijnen zijn erop gericht ondernemingen positief te laten bijdragen aan wereldwijde voortgang op het gebied van economie, milieu en maatschappij.

Meer informatie is te vinden op: <http://mneguidelines.oecd.org/>

INTERNATIONALE GEDRAGSCODES

Robeco heeft ervoor gekozen algemeen aanvaarde gedragscodes te hanteren om de ESG-verantwoordelijkheden van entiteiten waarin we beleggen te beoordelen. Robeco houdt zich aan een aantal onafhankelijke en breed geaccepteerde gedragscodes, verklaringen en best practices en is een ondertekenaar van verscheidene van deze codes.

Naast het Global Compact van de Verenigde Naties zijn de belangrijkste codes, principes en best practices voor engagement die Robeco volgt:

- De internationale governancebeginselen van het International Corporate Governance Network (ICGN)
- United Nations Global Compact
- Duurzame Ontwikkelingsdoelen van de Verenigde Naties
- Uitgangspunten van de Verenigde Naties inzake Bedrijven en Mensenrechten
- OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen
- OESO-richtsnoer voor institutionele beleggers

We volgen niet alleen zelf deze codes, maar verwachten ook van ondernemingen dat ze deze codes, principes en best practices volgen.

ROBECO'S STEMBELEID

Robeco moedigt goed ondernemingsbestuur en duurzame bedrijfsvoering aan, omdat deze in onze ogen bijdragen aan de creatie van aandeelhouderswaarde op de lange termijn. Het uitbrengen van stemmen op aandeelhoudersvergaderingen maakt deel uit van Robeco's Active Ownership-benadering. Robeco heeft het stembeleid zo ontworpen en geïmplementeerd dat we altijd stemmen in het beste belang van onze klanten.

Het beleid van Robeco ten aanzien van ondernemingsbestuur is gebaseerd op de internationaal geaccepteerde governancebeginselen van het International Corporate Governance Network (ICGN). Door actief gebruik te maken van ons stemrecht kunnen we, namens onze klanten, de betreffende ondernemingen aansporen de kwaliteit van het management te verhogen en het duurzaamheidsprofiel te verbeteren. We verwachten dat dit op de lange termijn een positieve uitwerking heeft op de creatie van aandeelhouderswaarde.

SAMENWERKING

Waar nodig stemt Robeco zijn engagementactiviteiten af met andere beleggers. Voorbeelden hiervan zijn Eumedion (een platform voor institutionele beleggers op het gebied van corporate governance), het Carbon Disclosure

Project (een samenwerkingsverband op het gebied van transparantie over CO₂-emissies van ondernemingen) en de Interfaith Center on Corporate Responsibility (ICCR).

Een ander belangrijk initiatief waar Robeco ondertekenaar van is, betreft de Principles for Responsible Investment (PRI) van de Verenigde Naties. In dit verband verklaren institutionele beleggers zich in te zetten voor verantwoord beleggen, zowel voor hun eigen beleggingen als naar buiten toe.

ROBECO'S ACTIVE OWNERSHIP-TEAM

De stem- en engagementactiviteiten van Robeco worden uitgevoerd door een speciaal Active Ownership-team. Het team is in 2005 opgericht als een centraal competence centre en is gevestigd in Rotterdam en Hongkong. Aangezien Robeco wereldwijd opereert, is het team multinationaal en meertalig. Deze diversiteit zorgt voor inzicht in het financiële, juridische en culturele klimaat waarin de ondernemingen opereren waarmee we in dialoog zijn.

Het Active Ownership-team is onderdeel van Robeco's Sustainable Investing Center of Expertise en wordt aangestuurd door Carola van Lamoen. Het Sustainable Investing Center of Expertise combineert onze kennis en ervaring op het gebied van duurzaamheid binnen het beleggingsdomein. Daarnaast stimuleert het leiderschap op het gebied van duurzaam beleggen door onze expertise en inzichten over duurzaam beleggen te bieden aan onze klanten, onze beleggingsteams, het bedrijf en de bredere markt.

Verder krijgt het Active Ownership-team input van professionele beleggers in de lokale kantoren van Robeco wereldwijd. Samen met ons wereldwijde klantenbestand gebruiken we dit netwerk om de impact van onze Active Ownership-activiteiten zo groot mogelijk te maken.

ROBECO

Robeco Institutional Asset Management B.V. (Robeco) is een internationale vermogensbeheerder opgericht in 1929. Momenteel heeft Robeco wereldwijd 15 kantoren, inclusief het hoofdkantoor in Rotterdam. Door de unieke integratie van fundamenteel, duurzaam en kwantitatief onderzoek, is Robeco in staat een uitgebreide selectie van beleggingsstrategieën te bieden aan institutionele beleggers.

Duurzaam beleggen is een integraal onderdeel van Robeco's algemene strategie. Wij zijn ervan overtuigd dat het integreren van factoren op het gebied van milieu, maatschappij en ondernemingsbestuur leidt tot beter gefundeerde beleggingsbeslissingen. Daarnaast geloven we dat onze engagement met ondernemingen waarin we beleggen over financieel materiële duurzaamheidskwesties een positieve impact heeft op het beleggingsresultaat en de maatschappij.

Meer informatie kan gevonden worden op onze website.

Belangrijke informatie

Robeco Institutional Asset Management B.V. heeft een vergunning van de Autoriteit Financiële Markten te Amsterdam als beheerder van instellingen voor collectieve belegging in overdraagbare effecten (ICBE's) en alternatieve beleggingsfondsen (AIF's) ("Fonds(en)"). Dit marketingdocument is uitsluitend bedoeld voor professionele beleggers, in de zin van beleggers die gekwalificeerd zijn als professionele klanten, die hebben verzocht behandeld te worden als professionele klanten of gerechtigd zijn dergelijke informatie te ontvangen volgens van toepassing zijnde wetgeving. Robeco Institutional Asset Management B.V. en/of verbonden en aangesloten entiteiten en dochterondernemingen, ("Robeco"), zijn niet aansprakelijk voor enige schade voortvloeiend uit het gebruik van dit document. Gebruikers van deze informatie die beleggingsdiensten aanbieden in de Europese Unie, zijn zelf verantwoordelijk om te beoordelen of zij de informatie mogen ontvangen in overeenstemming met MiFID II-regelgeving. Voor zover deze informatie wordt gekwalificeerd als een redelijk en toepasselijk klein niet-geldelijk voordeel onder MiFID II, zijn gebruikers die beleggingsdiensten bieden in de Europese Unie zelf verantwoordelijk om te voldoen aan de relevante voorschriften voor het bijhouden van gegevens en transparantie. De informatie in dit document is gebaseerd op informatiebronnen die wij betrouwbaar achten en wordt verstrekt zonder enige garanties. Zonder verdere toelichting kan dit document niet worden beschouwd als compleet. Opinies, ramingen en voorspellingen kunnen op elk moment en zonder kennisgeving vooraf worden gewijzigd. In geval van twijfel raden wij u aan onafhankelijk advies in te winnen. Dit document is bedoeld om de professionele belegger te voorzien van algemene informatie over de specifieke capaciteiten van Robeco, maar is niet opgesteld door Robeco als beleggingsonderzoek en is geen beleggingsaanbeveling of advies om bepaalde effecten of beleggingsproducten te kopen of te verkopen of een bepaalde beleggingsstrategie of juridisch, boekhoudkundig of fiscaal advies te volgen. Alle rechten op de informatie in dit document zijn en blijven voorbehouden aan Robeco. Dit materiaal mag niet worden gekopieerd of gedeeld voor openbare doeleinden. Niets uit dit document mag worden gereproduceerd of openbaar worden gemaakt in welke vorm of op welke wijze dan ook, zonder Robeco's voorafgaande schriftelijke toestemming. Beleggen brengt risico's met zich mee. Voordat u gaat beleggen, dient u zich te realiseren dat terugbetaling van uw inleg niet gegarandeerd is. Beleggers dienen er zeker van te zijn dat zij het risico verbonden aan de producten of diensten die Robeco aanbiedt in hun thuisland volledig begrijpen. Beleggers dienen bovendien hun beleggingsdoelstelling en risicoprofiel te bepalen. Historische rendementen zijn uitsluitend bedoeld ter illustratie. Koersen van deelnemingen kunnen zowel omhoog als omlaag gaan en in het verleden behaalde rendementen bieden geen garantie voor de toekomst. Indien de getoonde performance uit het verleden luidt in een andere valuta dan de valuta van het land waar u woont, moet u er rekening mee houden dat als gevolg van schommelingen in de wisselkoers de getoonde performance hoger of lager kan zijn als deze wordt omgerekend naar uw lokale valuta. De performancegegevens zijn exclusief de commissies en kosten verschuldigd over het verhandelen van effecten in klantportefeuilles of over de uitgifte en terugkoop van units. Tenzij anders aangegeven is de performance i) gebaseerd op de koers na aftrek van kosten en ii) inclusief herbelegging van dividend. Meer informatie over de Fondsen wordt gegeven in het prospectus. De performance is exclusief de beheervergoeding. De in dit document genoemde lopende kosten zijn gebaseerd op het laatst verschenen jaarverslag op basis van het einde van het boekjaar. Dit document is niet gericht aan, of bedoeld voor distributie aan of gebruik door een persoon of entiteit die burger, woonachtig of gevestigd is in een plaats, staat, land of andere jurisdictie, waar de plaatselijk geldende wet- of regelgeving een dergelijk(e) distributie, document, beschikbaarheid of gebruik niet toestaat, of waardoor een Fonds of Robeco Institutional Asset Management B.V. zou worden onderworpen aan een verplichting tot registratie of licentiering binnen een dergelijke jurisdictie. Een besluit om in te tekenen op belangen in een Fonds dat wordt aangeboden in een bepaalde jurisdictie, dient alleen te worden genomen op basis van informatie aanwezig in het prospectus. Deze informatie kan afwijken van de informatie in dit document. Potentiële inschrijvers op aandelen dienen zelf informatie in te winnen over wettelijke vereisten die eveneens van toepassing zijn, alsook over de geldende regelgeving met betrekking tot deviezencontrole en belastingen in het land waarvan zij ingezetene zijn dan wel waar zij hun woon- of verblijfplaats hebben. De Fondsinformatie, indien aanwezig, in dit document is slechts geldig in samenhang met het prospectus en dit document dient te allen tijde in samenhang met het prospectus te worden gelezen. Meer informatie over het Fonds en de bijbehorende risico's wordt gegeven in het prospectus. Het prospectus en het Essentiële-informatiedocument voor de Robeco-fondsen zijn allemaal kosteloos te verkrijgen op de websites van Robeco.

ROBECO
The Investment Engineers